

Att be med Elisabeth av Treenigheten

Föredrag hos Birgittasystrarna i Djursholm 21-23 februari 2020

Hans Eminens Kardinal Anders Arborelius, OCD, Biskop av Stockholm

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föredrag I

Under denna reträtt skall vi följa Elisabeth av Treenighetens (1880-1906) bön till Treenigheten, så att bönen liksom kan eka inom oss och vi bli kvar i tillbedjan och tystnad inför Gud. Vi ber med Elisabeths egna ord.

O min Gud, Treenighet, jag tillber dig! Hjälp mig att glömma bort mig själv helt och hållet, så att jag kan slå mig till ro i dig, stilla och i frid, som om min själ redan befann sig i evigheten. Låt ingenting rubba min frid, ingenting avlägsna mig från dig, o du min Oföränderlige, utan låt varje ögonblick föra mig allt längre och djupare in i ditt mysterium! I Faderns och Sonen och den Helige Andes namn. Amen.

Vi kan aldrig förstå Guds treeniga mysterium. Det övergår oss helt och hållet. Ändå är det detta mysterium som vi skall leva av. Det skall blända oss, uppfylla oss och förvandla oss mer och mer. Vi är skapade till Guds avbild, och det finns något i oss som liknar Gud i hans treeniga väsen. Elisabeth skriver: ”Jag ber att Treenigheten skall kunna återspeglas i mig som i en kristall. Den heliga Treenigheten älskar att få betrakta sin skönhet i en själ”. Här vänder hon på saken. Vi är vana vid att vi vill se på Guds skönhet, men Gud vill se sin skönhet reflekterad i oss. Man kan inte tänka sig ett vackrare uttryck för den mänskliga värdigheten än att vi alla återspeglar Guds skönhet.

Gud gläder sig när han ser på oss, eftersom han bara skapar mästerverk. Vi är skapade till den treenige Gudens avbild. Han kan känna igen något av sig själv i oss. Det gäller för oss att växa in i denna ständiga reflektion, att ta till oss Guds nåd och låta honom förvandla, omskapa och likgestalta oss med sig själv. Det är den djupaste meningen med vårt liv. Jesus visar oss genom sitt evangelium, att vi mer och mer kan bli det vi egentligen är: Guds avbild, som får reflektera hans skönhet. Då måste vi också bli hemma i det som Elisabeth kallar Treenighetens atmosfär av tillbedjan och tystnad. Det är vi under en reträtt. Vi går in i tystnad för att kunna öppna oss på ett djupare sätt för Gud, låta honom tränga in i oss och uppfylla oss med sin nåd och kärlek.

Vi skall ta hjälp av karmelitsystemen Elisabeth av Treenigheten, född 1880 och död 1906. Hon blev bara 26 år gammal. Hennes mästerverk är bönen till Treenigheten. Som kristna litar vi på att Gud är en treenig Gud. Men ibland glömmet vi bort det och tänker inte på det. Därför blev jag så glad när jag läste i Svenska Dagbladet idag, den 21 februari, att det stod någonting om Treenigheten, vilket inte händer så ofta. Det var John Sjögren som reflekterade över nutidens oförståelse för att det finns någonting som övergår både singularis och pluralis, att Treenigheten är både enhet och mångfald.

Det som har med Gud att göra överstiger våra begrepp. Gud är alltid större än det vi kan förstå, men ändå har Jesus lättat på förlåten genom att avslöja något om sin himmelske Fader och ge oss den Helige Ande. Det är i detta kraftfält vi alltid befinner oss som döpta, för

genom vårt dop blir vi ett tempel åt Gud. Gud tar sin boning i oss. Hela Treenigheten lever i oss genom vårt dop som i sitt eget hem. Det är viktigt att verkligen ta till sig detta. Jag är ett heligt tempel och Gud lever alltid i mig. Det kommer att förändra vårt liv, om det tränger in i vårt medvetande, att Gud är oss så oändligt nära, att han lever i oss och hela tiden ger oss vår existens och sin nåd. Då blir det också naturligt att bli kvar i en grundhållning av tillbedjan inför Gud. Det mest typiskt mänskliga som finns är att människan kan tillbe den Gud som är oändligt mycket större än hon och finna sin djupa frid och glädje i att bara vara till för hans skull.

Då kan vi, som Elisabeth säger, växa in allt längre och djupare i detta mysterium. Vi kan slå oss till ro i Gud, stilla och i frid, som om vår själ redan befann sig i evigheten. Elisabeth vill lära oss att bli kvar i denna djupa frid, alltid och överallt. Hon säger, att vi har en inre helgedom, där vi kan dra oss undan. Där kan vi finna vår frid, vad som än händer på ytan, och upptäcka att mitt i den brusande trafiken eller i tunnelbanans trängsel kan vi dra oss tillbaka i ett ögonblick av tillbedjan och överlåtelse. Att göra det kan ibland förändra en hel dag. När jag talar med människor som har långt pendelavstånd säger jag ibland till dem, att de är lyckliga som kan få så mycket tid till tillbedjan. Det kanske inte är det första man tänker på, då man pendlar från Enköping eller Märsta till Stockholm. Men det är en tid när ingenting annat händer. Vi behöver inte alltid ta upp en telefon och titta på den. Då är det bättre att titta på Gud.

Att upptäcka att det finns tid och rymd, där vi kan bli stilla inför Gud, kan faktiskt förändra vårt liv. Ofta hör man människor säga att de inte har tid att be. Till karmelitsystrarna ringer människor och vill att man skall be för dem, för de själva menar sig inte ha tid. Systrarna svarar ibland att de som ringer också själva kan be. Det är alltid möjligt att hitta tid till bön, för bön kan kombineras med allt annat. Elisabeth vill hjälpa oss att förstå, att vår grundhållning av tillbedjan bevarar vi, då vi väl har blivit hemma där, när vi talar med andra människor. På djupet förblir vi då medvetna om, att Gud ser på oss med oändlig kärlek och omsorg, att han är närvarande i oss och uppfyller oss med sin nåd, oavsett hur vi känner det eller uppfattar det. Det är lite svårt att inse för oss i vår tid, eftersom vi hela tiden vill känna och uppleva. I vår tid vill man inte bara leva utan uppleva. Det är lätt att bli kvar på ovansidan, på ytan.

Vi behöver sjunka ner i tillbedjan, i den atmosfär och tillbedjan som vi bär med oss genom vårt dop. Genom dopet är vi delaktiga i relationen mellan Fadern och Sonen. Många kristna har inte riktigt kunnat ta till sig att vi alltid ber i och genom Jesus. Jesus har lärt oss att säga Fader Vår. Vi ber inte på egen hand som åtskilda individer, utan vi ber i och genom Jesus till Fadern. Vi är delaktiga av den inre relationen mellan Fadern och Sonen. Det övergår vårt förstånd och vår begreppsförmåga.

Det som jag ser som min bön kan ofta vara mycket fattigt, futtigt och förstrött, men jag vågar lita på att jag får dela Jesu bön till Fadern. Jag har del i hans kärleksrelation till Fadern, och Fadern ser något av sin Son i mig. Jag är så djupt förenad med Jesus genom mitt dop att jag är en lem i hans mystiska kropp. Det är inte bara ett vackert ord, utan det är den innersta kärnan av min relation till Gud, att jag delar Sonens förhållande till Fadern. Min bön är inte bara min, utan det är en delaktighet i Jesu bön. Att vi är delaktiga i Jesu bön ser vi i liturgin, där vi säger: genom honom, med honom och i honom. Vi är infogade, och när det går upp för oss är vi inte så beroende av känslorna, bilderna och uttrycken, utan vi faller till ro och vet att vi har

Gud inom oss. Vår himmelske Fader ser ständigt på oss med kärlek, kanske ibland också med sorg, då vi inte har våra bästa dagar eller går lite på villovägar, men han ser ändå på oss med en ofattbar kärlek.

Fadern kan då älska fram Jesu bild ännu tydligare i oss, något vi ser i de heliga. På ett mycket tydligt sätt kan de ge oss en djupare aning om Jesus. Helgonen är så viktiga för oss, eftersom de gör Jesus mer levande för oss. De är inte hinder på vägen till Jesus, utan de bereder vägen och hjälper oss att komma honom närmare. Vi är också menade att sinsemellan leva så, att vi försöker se Jesus i varandra. När jag ser alla människorna i kyrkan tänker jag ibland: så många underbara reflexer av Jesus det finns där. Vi får se på varandra i det ljuset. Något av Jesus har fastnat på oss. Ibland döljer vi det medvetet eller omedvetet, men vi får tro att vi som tillhör Jesus kan förmedla honom till varandra. Egentligen bygger hela Kyrkan på att vanliga människor genom sitt liv, sina ord och sitt sätt att vara kan förmedla och ge Jesus vidare till varandra. Vi måste vara oerhört tacksamma att vi har fått dopets nåd. Här finner vi också källan till hela den kristna enheten. Alla döpta är på den nivån ett i Jesus. Vi har alla blivit delaktiga av det stora mysteriet att vara ett tempel åt Gud, där vi har ständig tillgång till Fadern i Jesus och där Anden försöker hålla liv i oss.

Det är svårt att låta Anden hålla liv i oss, eftersom vi så lätt fastnar och stelnar till. Därför talar Elisabeth om självförglömmelse. Hon säger: ”Hjälp mig att glömma bort mig själv helt och hållet”. Det kan vi inte helt, men vi kan försöka att inte hela tiden reflektera oss själva utan reflektera Jesus. Nästan hela tiden är vi sysselsatta med oss själva. Vi tänker på vad någon sade till oss och vad meningen var eller på hur middagen smakade. Hela tiden handlar det om vad vi tycker, känner och vill. Istället får vi försöka se vad Gud vill säga med det som sker. Vad var meningen på djupet med den människa jag träffat och hur kan jag hjälpa henne och ge henne Guds nåd? Istället för att säga jag får jag säga du. Martin Buber (1878-1965) har skrivit boken ”Jag och du”, som är ett uttryck för den bibliska grundtanken, att jag bara kan bli ett äkta jag i relation till ett du, till det stora Du som är Gud men också till de många du som vi också relaterar till. Då får jag ett helt annat plats i vårt liv. Vi behöver inte hela tiden känna efter vad vi får ut av det som sker eller vad andra tycker om oss, Det är ofta så vi tänker och det blir en inre monolog som rullar på. Ja, nu är föredraget snart slut, tänker vi, och vi får lite ro på rummet eller tänker vi på vad de sade på jobbet och vad de menade med det. Det är hela tiden något som snurrar runt i huvudet på oss istället för att vi lägger allt åt sidan och låter Guds nåd strömma in i oss och förvandla oss.

Bönens hemlighet är att förvandla den inre monologen till dialog. Vi är kallade till ständig bön, säger Jesus och även Paulus’ tradition. Det betyder inte att vi hela tiden skall läsa böner, men att bönen är den djupast tänkbara relationen med Gud. Den pågår ständigt. Vi kanske inte alltid är medvetna om det, men så småningom kan det bli den djupaste tråden i vårt liv att vi lever i tillbedjan inför Guds verklighet. Vi anknyter det vi är med om till Gud och riktar det mot honom. Då kan vi också hantera verkligheten på ett annat sätt. Det gäller också relationerna till andra människor, vårt arbete, naturen och klimatet. Allt det som tillvaron rymmer får en helt annan dimension, när vi ser det i detta ljus. Mer och mer kan vi upptäcka vår egen värdighet som ett Guds tempel, där Gud bor, där hans närvaro ständigt fyller oss och där vi alltid är föremål för hans kärlek och omsorg. Det som sker på ytan kan hjälpa oss att förstå det. Livet blir inte mindre problemfritt för det, men problemen och svårigheterna får en annan grad, när vi ser på det i detta ljus.

Då kan också det svåra vara oss till hjälp. Människors ovänlighet kan faktiskt hjälpa oss. Man slår oss på ena kinden, och då är det inte så lätt att vända den andra kinden till. Men om vi vill komma ihåg vad Jesus sagt kan vi låta den som slår oss också slå oss på andra sidan. De bekymmer vi gör oss, de problem och konflikter vi har trollas inte bort, men vi kan hantera det svåra på ett annat sätt. Det är inte världens undergång om man är oförskämnd mot oss på Maxi eller om prästen är på dåligt humör. Vi får upptäcka att den djupa dimensionen, där man lever sig in i en grundhållning av tillbedjan inför Gud, kan förändra mycket i vårt liv, oavsett vad vi har för karaktär och temperament.

När man läser Elisabeth av Treenigheten kan man tro, att hon var en mycket blid och fridfull varelse. Men hon berättar själv, att hon hade ett väldigt koleriskt humör. Hennes mamma sade om henne, att hon som liten var en riktig liten djävul. På den första bild vi har av henne ser vi en argsint flicka med sin docka Jeanette. Hon ser där ut som om hon hatar hela världen. Även en kolerisk flicka, som sade att blodet sjöd i hennes ådror, kan växa in i en fridfull hållning. Ibland kan man tro att de som går in i kontemplativa kloster är mycket stilla och fridfulla varelser som aldrig berörs av någonting. Men det är inte riktigt så, eftersom Gud kan tala till varje människa på det här planet. Man förblir naturligtvis vad man är till temperament och mentalitet, men man kan hantera det som sker på ett annat sätt. Man kan finna sin frid och sin ro på ett annat sätt i Gud.

Elisabeth kallar ibland tillbedjans atmosfär för Betanias atmosfär. Då tänker hon på hemmet i Betania som Jesus ofta besökte och där Maria, Marta och Lasarus bodde. Där fanns helt olika karaktärer. Marta höll hela tiden på att jobba och syssla med saker. Maria satt vid Jesu fötter och tillbad honom. De hade i grund och botten samma grundstämning, samma grundhållning: att leva för Jesus. Så är det också i kyrkan. En del är mer som Marta och andra är mer som Maria. Men alla får vi leva i samma grundhållning av tillbedjan och överlåtelse till Jesus. Då måste vi också respektera att vi kan vara lite olika. Det försökte Jesus göra, när han ville att Marta och Maria skulle komma överens. Teresa av Avila (1515-1582) säger, att vi inom oss har båda delarna. Att hitta en balans mellan det stilla, tillbedjande livet och det mer aktiva, kärleksfulla tjänande livet är en del av vår mänskliga fostran. Men för alla gäller att vi ständigt är föremål för Guds omsorg och kärlek.

Vi är skapade till Guds avbild. Någonting i oss skall reflektera Guds eget mysterium. Augustinus (354-430) säger, att människan är *Vestigium quatecumque Trinitatis*, ett slags spår av Treenigheten, eftersom Gud skapar i enlighet med vad han själv är. Människan är ett slags spår av Gud. Vi kan alla hjälpa varandra att komma Gud närmare. Det är viktigt för oss i vår nordiska mentalitet, där vi ofta tycker att de andra bara stör oss. Inne i kyrkan blir vi störda av så mycket, fast de andra istället skulle kunna hjälpa oss. När barnen skriker kan vi lära oss att se deras skrik som en lovsång till Gud och inte bara något som retar oss. Om någon sitter bredvid oss och prasslar med bönböcker och rosenkransar har vi en tendens att mer se på den andre som ett störningsmoment än som någon som hjälper oss. Vi har mycket att lära oss genom upptäckten att varje människa kan visa oss något om Gud. Den store syndaren visar oss människans elände och vårt frälsningsbehov. Vi får se på varandra med Guds ögon.

Elisabeth säger gång på gång att vi skall se med vårt inre öga i trons ljus. Tron brukar man klassiskt definiera som att man delar Guds syn på sig själv och på hela verkligheten. Genom trons nåd och gåva får vi, som kyrkoherden av Ars, Jean Marie Vianney (1786-1859) sade, se med andra glasögon, med Guds ögon på varandra. Då blir det något annat. Vi fastnar inte vid

vilka kläder eller smycken andra har på sig. Det är så lätt att fastna vid detaljer. Vi får se med mild blick på den lite sorgsna människan. Vi ser lite djupare på varandra och får också större kärlek till varandra, när vi tror att vi kan lära oss något av varje människa. Varje människa kan visa oss något. Den störste syndaren kan visa oss syndens mörker och olycka och det oändliga behovet av frälsning. När vi under reträtten försöker få hjälp av Elisabeth av Treenigheten är det för att vi skall förstå hur mycket Gud vill ge oss och hur mycket vi redan har fått. Egentligen har vi fått allt i dopet, men det måste blomma upp, ta oss i besittning och bli verklighet. Vi ber återigen med Elisabeth och hennes egna ord.

Herre, stilla min själ, gör den till din himmel, till din älskade boning och viloplats. Tillåt inte att jag någonsin lämnar dig ensam där, utan låt mig få vara där med hela mitt väsen, vaken i min tro, i tillbedjan och i överlåtelse åt din skapargärning. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag II

Vi börjar igen med Elisabeth av Treenighetens bön.

O min älskade Kristus, korsfäst för kärleks skull, jag skulle vilja vara en brud för ditt hjärta, jag skulle vilja överhopa dig med ära och älska dig ... ända tills jag dör av kärlek. Men jag känner min oförmåga, och därför ber jag dig, att ikläda mig dig själv, att förena min själ med varje rörelse i din själ, att låta mig drunkna i dig, att inta mig helt och hållet och att sätta dig själv i mitt ställe, så att mitt liv inte blir något annat än en utstrålning av ditt liv. Tag din boning i mig och bli där till Tillbedjare, Försonare och Frälsare. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

I förra föredraget såg vi att Treenigheten är den miljö, den atmosfär, där vi alltid lever som kristna. I bönen vi bad nu, ser vi att Elisabeth också har en helt personlig relation till varje person i Treenigheten. Men hon utgår från Gud i hans enhet, i hans Treenighet, och att vi alltid kan bli kvar i den Gud som har skapat oss, gett oss vår existens, och som vi reflekteras i. Elisabeth sade att Treenigheten tycker om att se sin egen skönhet återspeglad i oss. Att kunna acceptera att vi har fått en del av Guds egen skönhet och värdighet är oerhört viktigt. Elisabeth säger: ”Treenigheten är vår boning. Där hör vi hemma. Där har vi vårt fadershus som vi aldrig bör lämna”.

Att verkligen bli hemmastadd i den treenige Guden är oerhört viktigt och befriande. Vad som än händer har vi där vårt hem, vår boning. Vi bor i Gud, men Gud bor också i oss. Det är dopets stora gåva. Elisabeth säger: ”Det är dopet som har gjort dig till adoptivbarn och satt den heliga Treenighetens insegel på dig”. Genom dopet är vi ett tempel åt Gud. Gud lever i oss i varje stund av vår existens. På så sätt tar vi ut evigheten i förskott. Elisabeth säger: ”efter förebilden av den heliga Treenigheten skall jag leva i ett evigt nu”. Lever vi verkligen i Gud får vi ett evighetsperspektiv mitt i tiden. Mitt i allt som förändras har vi en fast punkt, eftersom vi vet att vi tillhör Gud. Vi lever här en tid på jorden och sedan i evigheten. Vi får då ett helt annat perspektiv på Gud, på livet och på oss själva.

Att leva sig in i en ständig gudsrelation får vi lära oss under hela vårt liv. Vi kan aldrig säga att nu kan vi det. Människan kan mycket. Hon har lärt sig att fara till månen. Hon har lärt sig att göra mycket, men hon kan aldrig be i den meningen att hon kan kontrollera Gud. Här ser vi vår oförmåga, vår fattigdom, men samtidigt vår stora glädje, för det innebär att vi alltid kan

lära oss något mer. Vi kan alltid komma Gud närmare. Det finns ingen slutpunkt, ingen examen, när vi kan säga att nu är vi perfekta bedjare eller nu har vi lärt oss att vara ödmjuka. Det låter genast lite falskt, men frestelsen finns där. Den fromma människan har sina frestelser. Hon kanske inte frestas att spela bort alla sina pengar på casinot. Om Jesus är sträng mot någon, så är det mot fariséerna, som var de mest fromma och hängivna. Det kan lätt smyga sig in en falsk ton av andligt högmod. Därför är det underbart när det går upp för oss, att vi hela tiden är föremål för Guds nåd och att vi hela tiden kan befrias från själviskhet.

Elisabeth talade om självförlömmelse. Vi är ofta så intresserade av hur vi känner det och vad vi får ut av något, vad det skall ge oss, om vi skall få arv eller om vi skall förlora vårt jobb. Vi är hela tiden fast lite i bubblan. Gud kan sticka hål på bubblan genom att låta oss förstå att bara i honom kan vi finna det vi egentligen söker. Människan är skapad för att ta emot en oändlig kärlek, att låta sig älskas oändligt mycket av Gud. En av sekulariseringens kanske mest tragiska följder är, att när människan inte tror på en oändligt kärleksfull Gud, då förväntar hon sig oändlig kärlek av andra. Människan är skapad till Guds avbild. Något i henne längtar efter en oändlig kärlek. Har hon inte mött Gud, förväntar hon sig att människor skall ge henne den oändliga kärleken. Hon fordrar det som är omöjligt. Det är kanske därför så många djupa relationer spricker i vår tid. Man har träffat en drömprins eller en drömprinsessa. Men så märker man att det bara är en alldaglig, halvt självisk och självupptagen människa. Det är bara Gud som kan stilla vår djupaste längtan efter kärlek. Vi kan aldrig förvänta oss och det är inte rätt att förvänta detta av andra människor. Denna insikt hjälper oss att ösa ur frälsningens källor, att tro att vi kan ta emot ännu mer av Gud, att bli kvar i honom.

Vi lever i en gudomlig miljö som Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955) säger. Vi lever i en atmosfär som utandas Treenighetens pris och lov. Det naturliga svaret från människan, när hon anar något av Guds härlighet, godhet och sanning, är att hon vill ge honom pris och lov. Man brukar sammanfatta Elisabeths budskap i de latinska orden *in Laudem Gloriam*, som jag också har tagit som mitt valspråk. Vi får vara en lovsång till Guds härlighet. I den gamla katekesen frågade man, varför Gud har skapat världen. Man förklarar det genom att säga att det är för att allt skapat skall återspegla och förhärliga Guds härlighet. Allt som finns till är till för att prisa Gud. Det gäller både elefanter och snöflingor. Hela skapelsen är en kosmisk liturgi som skall prisa Gud. När det är halvdystert ute har vi kanske inte omedelbart känslan att lovsjunga, men mer och mer kan vi upptäcka att vi människor är de som får ge röst åt hela skapelsens lovsång. Att det är så ser vi tydligt i psaltarsalmerna.

Vi har den personliga relationen till Gud och är skapade till avbild av de gudomliga personerna. Vi kan leva i en personlig relation med Gud och får dra in allt det skapade i vår lovsång. Hela Kyrkans liturgi återspeglar att vi dras in i lovsången som får sin fullhet i himlens liturgi i den himmelska lovsången. Här nere på jorden övar vi bara in lovsången. Vi går här i en förberedande klass. Vi har ett propedeutiskt liv härnere för att öva in evig lovsång. Ibland kan människor ana, att det inte bara är vi, en liten skara som nöter kyrkbänken, utan det är också änglar och helgon som omger oss, när vi stämmer upp Helig, helig. Om vi sjunger lite falskt, är vi glada att det finns helgon och änglar som sjunger lite bättre än vi. Så länge vi lever finns det alltid en liten falsk ton av själviskhet, självömkan eller självupptagenhet, men så småningom kan den falska tonen nötas bort. Därför är det viktigt att nöta kyrkbänkarna! Ju mer man kommer till kyrkan, desto mer övar man också in denna hållning. Sedan skall man fortsätta i den tillbedjan och tystnad som Treenigheten lär oss.

Elisabeth skriver sina flesta brev till lekmän ute i världen och hon vill hjälpa dem att leva detta liv. Hon säger: ”försumma inte att hålla inre bön, när du sitter på tåget på fredag. Jag vet själv att då har man ett utmärkt tillfälle”. Det gäller naturligtvis också på bussar och på tunnelbanan. Där finns utmärkta tillfällen att bli kvar i Gud, att i det inre förena sig med honom. Att bottna i tillbedjan av den treenige Guden är en stor gåva som vi mer och mer kan ta till oss. Vi kan bli kvar i honom, när vi arbetar, när vi möter människor, när vi är ensamma. Då är vi egentligen inte ensamma, även om vi inte har någon levande människa omkring oss. Det är en nådegåva som Elisabeth kan förmedla och som är så viktig i vår tid, där allt egentligen går ut på att splittra oss genom olika stimuli. Vi överöses med intryck från alla möjliga håll. Förr fanns det bara TV, men nu finns det även sociala medier. Allt i samhället överöser oss med olika stimuli. Det kan göra det lite svårare att bli kvar i en atmosfär av tillbedjan och tystnad, men desto viktigare är det att öva in tillbedjan. Elisabeth säger: ”Stilla min själ, gör den till din himmel, till din älskade boning och viloplats”. Gud vill få sin viloplats i oss. Det kanske är en lite ovanlig tanke, men vi är viktiga för Gud.

Gud vill se sin skönhet återspeglad i oss. Speciellt i vår kultur är det lite svårt att acceptera det. Inte minst genom jäntelagen har vi lite svårt att acceptera att vi är unika mästerverk som återspeglar Guds härlighet. Inte kan väl jag vara det, inte ”lilla jag”. Jag får nöja mig med att säga min lilla bön på kvällen. Ibland nöjer vi oss med för lite. Vi måste ha en stor längtan att mer och mer uppfyllas av Guds härlighet. Elisabeth vill först och främst föra oss in i Treenighetens miljö och atmosfär och att bli kvar där. Allt hjälper oss där att bli kvar i Gud, att be som en ständig livshållning.

När jag var novis i karmelitklostret i Tågarp var det Br. Wilfrid Stinissen (1927-2013) som undervisade mig om bönen. Han var mycket noga med att påpeka att det första vi talar om när det gäller bönen är att tala om Guds närvaro. Rent spontant tänker vi, att Gud är mycket långt borta. Men det är tvärtom. Vi kanske är långt borta, men han är nära. Det är viktigt att ta till sig, att det är Gud som har skapat allt och håller det i sin hand, men han vill göra ännu mer. Han vill frälsa den och helga den. Här talar den heliga Birgitta (1303-1373) om Gud som en tvätterska, som hela tiden håller på att tvätta sin skapelse. Han renar oss och tvättar oss under hela vårt liv. Lyckas det inte riktigt här på jorden, har vi reningsorten. Det är också en slags tvätanstalt. Frälsningen är att renas i Kristi blod. Gud inte bara tvättar, utan han blir också själva rengöringsmedlet genom att utgjuta sitt blod på korset. Hela kristendomen talar om hur angelägen Gud är att vi skall bli förskönade som i en skönhetssalong. Gud vill göra oss ännu mer vackra. Ju äldre vi blir desto vackrare blir vi, om vi låter oss renas. Hela vårt liv kan bli ett allt intensivare möte med den levande Guden.

Det betyder inte att allt det Gud gör med oss sker på känsloplanet. Det kan ibland vara vårt största hinder att vi vill känna efter. Man behöver inte uppleva en reträtt på känsloplanet. Gud renar oss på djupet, han kommer oss närmare. Det är inte alltid något vi kan uppleva, utan det sker ofta tyst, stilla och omärkligt. Men vi får lita på att Gud i varje ögonblick vill komma oss närmare. Han gör allt vad han kan för att övertyga oss om att vi är oändligt älskade och kallade till något stort, samtidigt som vi förblir små, grå möss. De grå mössen håller upp världen, även om de inte syns, hörs och märks utan är i bakgrunden. Det ser man inte bara i kloster utan ofta också i en församling eller på en arbetsplats. Man märker dem ofta först när de är borta. Det var de som höll ihop och bar upp. Det underbara är, att när vi kommer Gud närmare, växer vi både uppåt och neråt, uppåt i längtan och hopp och neråt i ödmjukhet och anspråkslöshet.

När Elisabeth i sin bön talar om sin förening med Jesus Kristus använder hon den klassiska brudmystikens terminologi, som är lite svår att förstå för människor i vår tid. Men Bibeln älskar detta språk. Redan det Gamla förbundet talar om Israel som brud till Herren, det älskade Sion. Vi ser det i Höga Visan, hos Jesus och hos Paulus. För att beskriva den djupa förening med Jesus Kristus, som varje människa är kallad till, använder man den mänskliga kärlekens språk för att ge oss en liten aning om det som är ännu mycket större och djupare, att Jesus Kristus är Brudgummen, både Kyrkans Brudgum och vår Brudgum. Människan är i sin storhet kallad att vara Kristi brud. Då man hör detta uttryck i vår tid, tänker man genast på Knutby. Det är olyckligt att man får andra associationer, när man hör sådana uttryck. Vi får försöka blunda för det.

Jesus har dött på korset för att rädda sin brud. Han har offrat sig i hennes ställe för att öppna himlens portar för henne. Hela mitt liv är ett inväxande i den personliga Kristusrelation som gör, att han blir min Frälsare, min Brudgum, min Herre och min Gud. Det är en unik process för varje människa. Därför är det också svårt att uttrycka det på ett sätt som alla kan ta till sig, eftersom varje helgon, varje mystiker, som försöker beskriva processen använder sitt personliga språk. I den katolska spiritualiteten blir det tydligt, att man alltid ser den personliga Kristusrelation i ljuset av Kyrkans brudrelation till Kristus. Vi är alltid lemmar i Kyrkans gemenskap och vi möter Kristus i och genom Kyrkan. Vi blir mer och mer Kyrka ju närmare vi kommer Kristus och mer och mer en del i gemenskapen. Samtidigt som vår relation är så djupt personlig har den alltid det kyrkliga perspektivet. Det blir mycket tydligt inte minst i Elisabeth av Treenighetens och Karmels mystiska tradition, att vi växer in i den djupa, personliga relationen med Kristus tack vare Kyrkan, i Kyrkan och för Kyrkan, eftersom vårt personliga Kristusförhållande skall bli fruktbart för gemenskapen. Det är egentligen det som hela klosterlivet, det gudsvigda livet, går ut på. Man viger sig till Kristus. Man avstår från allt för hans skull men också för att det skall bära frukt i Kyrkan, för att Kyrkan, världen och människorna skall komma Gud närmare på det osynliga, mystiska, fördolda planet.

Det fördolda livet talar man om. Just nu går det en film, som heter *A hidden life*, och som handlar om en österrikisk bonde Franz Jägerstätter (1907-1943) som under Hitlertiden tog beslutet att inte svära trohetseden till Hitler (1889-1945) och kämpa i hans armé och som därför blev halshuggen. För några år sedan blev han helgonförklarad. Det skildras mycket fint i filmen. För bonden var det en brottning att lämna fru och barn. Skulle han då följa Jesus? Man sade till honom, också från kyrkligt håll, att det inte kommer att bli till nytta för någon. Det kommer inte att avbryta kriget och det kan inte bära någon frukt. Men i sitt samvete kända han att han inte kunde göra något annat, även om han då måste lämna sin familj.

Det fördolda offret är något som alltid bär frukt i de heligas gemenskap. Vi har martyriet eller det oblodiga martyriet i ett klosterliv. Man ser inte alltid utåt frukterna, men det sker på det fördolda planet. Så är det också för de flesta av oss. Jag kan inte säga att idag var det tio människor som omvände sig tack vare mig. Men i det alldagliga, fördolda liv vi alla lever finns det en fruktbarhet, om vi lever det för Jesu skull. Om vi är förenade med Jesus och försöker leva till hans ära, har det en fördold fruktbarhet. Det har vi svårt att förstå i vår tid, där allt skall slås upp med stora rubriker. Också bland kristna finns det en frestelse att tro, att nu skall hela Norden omvända sig. Nu kommer det en stor väckelse och alla kommer att omvända sig. Det skulle vara underbart, men ofta sker det stora bakom rubrikerna eller under vardagen. Det syns inte och hörs inte.

Under sitt eget liv och genom sin död påverkade Franz Jägerstätter ingen. Först femtio eller sextio år efter hans död började man tala om honom. Det var lite genant för dem som ändå

hade svurit eden och kämpat. Man ville inte låtsas om det han gjorde. Men i en tid när människor hotas av utrotning, börjar man se att sådana offer i det tysta och fördolda kan få oss att tänka till och vakna. Jesus talar olika till olika människor. Franz Jägerstätters samvete drabbades men kanske inga andras på samma sätt.

I hela Kyrkans historia ser vi, att människor på olika sätt har gett sig till Jesus. Franciskus (1182-1226) lämnade alla sina ägodelar åt andra. Alla kan inte göra det. Det finns olika sätt att efterfölja Jesus och komma honom närmare. Därför gäller det för mig att upptäcka mitt sätt att vara Kristi brud, mitt sätt att tas i anspråk av honom och leva i förening med honom. Det finns oändligt många kallelser. Vissa är mer organiserade i ordnar och andliga rörelser, men på det personliga planet är det alltid något unikt. Även i ett karmelitkloster eller i ett Birgittakloster lever man sin kallelse tillsammans, men ändå unikt. Så är det också i en församling, eftersom Gud älskar oss på ett unikt sätt. Jesu kärlek till varje människa är något som aldrig kan upprepas på riktigt samma sätt. Min Kristusrelation kommer aldrig att upprepas. När det går upp för oss, svindlar det nästan för tanken. Här gestaltas något som är unikt i världshistorien. Om det går förlorat, då går också något förlorat i den underbara mosaiken. Ibland gör man mosaiker, där man gör små bilder av människor. Man gör en stor Kristusmosaik som består av små, små bilder av olika människor. Det är en mycket bra bild av Kyrkan, eftersom Kristi mysterium skall återspeglas i Kyrkan i var och en av oss. Om inte jag låter hans kärlek återspeglas, faller en bit bort av mosaiken och den blir sårad, skadad.

Det är därför den kristna människans synd och svek är värre än andras. Många som inte är kristna förstår något av det. Annars skulle de inte bli så upprörda, när präster begår övergrepp. Även den mest övertygade ateist blir skandaliserad. Det gäller ännu mer om en nunna skulle begå övergrepp. Man skriver om förskollärare som begått övergrepp, men det väcker inte någon större uppmärksamhet. Handlar det om en präst eller en nunna, anar man att för någon som tillhör Kristus borde det vara helt otänkbart att göra något sådant. Man förväntar sig då något annat. Egentligen är det bara den kristna människan som kan synda i ordets fulla bemärkelse, för synden är ett förbundsbrott, ett äktenskapsbrott, något som blir så tydligt i Gamla testamentet. Om vi som kristna inte växer in och låter oss förvandlas och användas av Kristus, går något oerhört stort förlorat, något som sårar inte bara oss utan Kyrkan och världen, eftersom världen förväntar sig något annat. Därför behöver vi inte oro oss när man kritiserar Kyrkan och oss, hur aggressivt det än kan vara. Människor hade en förväntan som inte blev infriad. Då de blir arga och skandaliserade och sårade, visar det att de anar något av Guds kallelse och utkorelse. Det gäller naturligtvis oss alla, även det som inte syns och hörs och märks.

Därför är det fördolda livet, det vardagliga livet, så viktigt. Det är där evangeliet skall levas. Det är relativt lätt att vara lite from på en reträtt, där alla är snälla och tysta. Men när vi slungas ut i samhället får vi möjlighet att stråla ut eller dölja Jesus, något vi också kan göra. Vi behöver ständigt andlig näring, uppmuntran och stöd för att förstå, att Jesus inte nöjer sig med en stund på söndagen. Han vill ha allt, dag och natt. Allt vill han ha och allt vill han ge. Därför vill Elisabeth hjälpa oss att inse, att allt i vårt liv är präglad av vår relation till Jesus.

Elisabeth skriver: "När man älskar honom så förmår allt det yttre inte att ta bort uppmärksamheten från Mästaren". Här behöver vi verkligen en läromästare, för det är så lätt att påverkas av det yttre eller av inre tankar, så att uppmärksamheten sjunker. Med uppmärksamheten menar jag inte bara tanken utan framförallt hjärtats uppmärksamhet.

Vårt hjärta kan vara vaket, även när vi med våra sinnesförmögenheter är sysselsatta med något. Vi kan tänka på bilden av en IT-specialist, en kvinna som har flyttat till Sveg, en del av Sverige där vi inte har någon katolsk verksamhet. Hon har fått ett litet barn. Hon har varit på reträtt och lärt sig att man skall be även när man arbetar. Samtidigt som hon sköter ett framgångsrikt dataföretag är hennes hjärta hela tiden uppmärksam på det lilla barnet i rummet bredvid. Älskar vi verkligen någon, även om denna person inte är närvarande utan är på andra sidan jorden, så finns det alltid en hjärtats uppmärksamhet för någon vi älskar. Så måste det också vara med Gud eftersom vårt hjärta är förbundet med honom, även om våra tankar och vår ytliga uppmärksamhet går till det vi sysslar med. Man säger ibland att det är lättare att vara uppmärksam på Gud, när man har ett kroppsarbete, arbetar i trädgården eller lagar mat. Men också det kan man fastna vid. Man kan lägga ner hela sin själ i en maträtt. Det finns alltid en djupare nivå, där vi kan vara förenade med Gud. Här är det lite olika och det gäller då att upptäcka dessa olika slag av uppmärksamhet. Ibland kan vi t.ex. känna oss mer nära någon anhörig som är på andra sidan jordklotet. Det kan vara en mor eller ett barn som är långt borta, och då finns det alltid något som drar oss dit. Men kommer de som varit borta hem börjar de bli besvärliga och jobbiga. Inga sårar varandra så mycket som de som står varandra nära. Det är en del av ursynen. Det mesta våldet förekommer i nära relationer. Vi blir mycket mer sårade om någon vi tycker om är lite ovänlig, än om man är ovänlig på bussen. Är någon vi verkligen sätter värde på ovänlig är det jobbigare. Om vi verkligen älskar någon, spelar det inte så stor roll var den människan är, för hon finns alltid i våra hjärtan. Ännu mycket mer är det så med Gud.

Vi är ett tempel åt Gud. Treenigheten bor i oss som i sitt eget hem. Gud är oss närmare än vi är oss själva. Att ta till sig detta, att räkna med att det är så, tar ibland lite tid. Det är något som måste övas in. Ofta övas det in genom provningarna. Det är därför helgonen säger sådant som kan chockera oss. De säger, att lidandet är det största nådebevis som Gud kan ge oss. Teodicéproblemet är något som många kämpar med. Elisabeth skriver: "Det är en fadershand, en hand med oändlig ömhet som tilldelar oss smärtan. Låt oss förstå att sätta oss över bitterheten hos denna smärta". Det är något vi känner igen. När lidandet kommer är första reaktionen att vi sätter oss emot och förbittras. Men så småningom kan vi växa in i en hållning, där vi ser att vi alla på något sätt får dela Jesu kors, smärta och utsatthet. Vi får dela något av det förakt som Jesus fick möta och bli honom lite mer lika. Det är en kamp. Vi kan inte omedelbart kyssa den hand som korsfäster oss. Men vår tro kan hjälpa oss att växa och försöka förstå, att Jesus har kommit med sitt kors och att vi måste ta det kors som är vårt på oss och följa honom. Vi behöver inte ta på oss alla andras kors men det kors som är mitt i mitt liv.

Det kan vara olika kors för olika människor. Det som är ett kors för en människa behöver inte vara det för någon annan. Därför är det bra att försöka förstå var jag är som mest känslig, vad det är som vållar mig störst svårighet och lidande och var jag behöver Jesu hjälp bäst. Här är vi olika och här måste vi också försöka förstå att den del av den verklighet som vi kallar kors, lidande, smärta, svårighet, ingår också i vår relation till Jesus, eftersom vi tillhör en korsfäst Herre. Vi får upptäcka att han är med i det svåra och vi får bära något av Kristi kors.

Elisabeth säger: "Jag får vara med att frälsa tillsammans med honom". Våra lutherska vänner skulle reagera mycket starkt mot detta. Jesus är den ende Frälsaren. Det tror vi också, men vi tror att vi genom att bli delaktiga av Jesu frälsning inte bara är passiva paket utan medaktörer. Vi får liksom Jungfru Maria stå vid korsets fot och lida i och med Jesus och så hjälpa honom att bära korset liksom Simon av Kyrene. Det kan ta tid att förstå det sammanhanget, eftersom vi är så olika när det gäller lidande. Några lider mycket av en liten sak och kan sedan klara av

ett stort lidande. Jag kommer ihåg en dam som var rädd för allt, men när hon skulle dö var det ingenting att oroa sig för. Det är mycket olika. Vi måste lära känna oss själva, så vi vet var vi behöver Jesu hjälp. Vi behöver också se, hur vi kan infoga vårt kors i hans kors. Det finns en aspekt av Jesu person och gärning som vi kommer närmare i lidandet. Det är därför hela kyrkoåret är ett slags inlevelse i Jesu olika mysterier. I advent börjar vi vänta på att Jesus skall födas. Så föds han. Sedan kommer fastan, uppståndelsen och så vidare. Vi har i livets alla skiften ett speciellt förhållningssätt till Jesus. Lidandet är ibland något vi inte riktigt kan förstå, att det har med Jesus att göra och att vår historia är frälsningshistoria. Allt det som händer i vår historia skulle kunna göra oss djupare förenade med Jesus. Därför är det så underbart, när vi börjar förstå att vi överallt och alltid är så djupt förenade med honom. Om vi ser på Treenigheten som den boning, den miljö, den atmosfär, där vi lever och att hela Treenigheten lever i oss, så är detta det mer statiska, stabila perspektivet, som alltid är där.

Vi har också vår förening med Jesus i det som händer, det vi är med om, eftersom Jesus går med oss genom livet. Han är *homo viator*, den som går med sin Kyrka genom pilgrimsfärden. Han är med i händelserna på det yttre och inre planet. Vi lever alltid i gemenskap med honom. Vi försöker reagera mer med hans hjärta på det som sker. Vi ser mer med hans ögon. Vi är hans händer i denna värld. Han använder oss för att sprida sin kärlek till alla som är i nöd. Han vill att vi skall aktiveras i hans tjänst, så att vi ögonblick för ögonblick kan avläsa vad han skulle ha sagt och gjort. Han har ju levt ett mänskligt liv. Gud blev människa i honom för att lära oss hur vi skall leva vårt liv. Han är fortfarande den uppståndne Herren som går med sin Kyrka, undervisar, tillrättavisar, tröstar och förmanar oss. Ibland behöver vi vakna upp och ibland behöver han trösta oss. I vår tid vill man vara vårdpaket och inte kämpande soldater för Jesus. I den urkristna tiden var man mycket medveten om, att man måste kämpa och ta sitt kors på sig, men i vår tid vill vi mer vara vårdpaket, där vi ständigt får tröst och omvårdnad. Naturligtvis finns också oändlig ömhet. Ingen har ömmare kärlek till oss än Jesus. Men ibland vill han också sätta sprätt på oss, så att vi gör hans vilja och inte bara sitter och väntar på att det skall hända något. Det händer ingenting i mitt liv, säger många. Jag sitter bara i min lägenhet och väntar på att någon skall besöka mig, men det kommer ingen. Ensamheten är något av nutidens tragedi. Det är alltid andra som skall ringa och ta hand om mig. Det är en följd av individualismen, där allt kretsar kring jaget.

Därför är den personliga Kristusrelationen så viktig. Där lär vi oss hur vi skall älska andra, att vi skall se Jesus i de andra, förmedla honom till dem och ge honom vidare. Vi är lemmar i hans kropp och hjälper varandra på vägen. Vi är indragna i det helighetens nätverk som Kyrkan är. Där finns inte bara dem vi ser på jorden. Det är också den triumferande Kyrkan i evigheten som hjälper oss och vi hjälper den lidande Kyrkan i reningsorten. Det är en gränsöverskridande gemenskap vi tillhör. Hela denna gemenskap är Kristi brud, där vi har vår plats och vår uppgift, där vi får vår hjälp och där vi själva hjälper och är delaktiga. Elisabeth vill liksom alla våra himmelska vänner hjälpa oss att se alla dessa djupa sammanhang. Då kan vi verkligen till fullo leva till Guds ära och helt vara den lovsång, som ger Gud ära och pris genom det vi är och gör, och hjälpa till att göra Kyrkan mer strålande av Jesu skönhet och godhet. Vi ber till sist om hjälp med det med Elisabeths egna ord.

O eviga Ord, min Guds Ord, jag vill tillbringa mitt liv med att lyssna till dig. Jag vill bli idel öra för dig så att jag lär mig allt av dig. Sedan, när jag får gå igenom mörker, tomhet och oförmåga, vill jag fästa min blick på dig för alltid och förbli i ditt strålande ljus. O, min älskade Stjärna, trollbind mig så att jag aldrig mer kan lämna din strålkrets. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar igen med Elisabeth av Treenighetens ord ur hennes bön till Treenigheten.

O förtärande Eld, kärlekens Ande, kom och intag mig, så att Ordet liksom blir kött än en gång i min själ. Låt mig få vara en annan mänsklighet för honom, där han på nytt kan låta hela sitt mysterium bli till verklighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Elisabeth vill hjälpa oss att förstå hur Anden verkar i oss. Vi skulle kunna tro att Anden drar oss till sig själv. Men Andens uppgift är att puffa oss in i en allt djupare gemenskap med Jesus. Anden drar inte till sig oss utan vill bli en inre kraft inom oss, en eld som förtär allt och låter oss växa allt djupare in i gemenskap med Jesus. Elisabeth uttrycker det så, att vi skall vara en mänsklighet för honom, där hela hans mysterium skall bli verklighet på nytt. Det är en slags andlig ny inkarnation, inte någon reinkarnation men en inlevelse i Kristi mysterium som är så djupt, att vi erfar och lever med i hela Kristi verklighet. Det är egentligen det som Kyrkan erbjuder oss varje år i det liturgiska året. Vi får följa Jesus under hela hans existens från bebådelsen till uppståndelsen. Hela Kristusmysteriet är menat att prägla oss och omforma oss till en allt större likhet med Kristus.

Då behöver vi den Helige Ande som genom sin förtärande eld bränner bort allt det som hindrar oss att ta emot Jesus. Vi har Anden som smörjelsen som får oss att fungera, som motorn som sätter igång oss. Anden är också som det levande vattnet som ger oss ny kraft, ny styrka. Man använder olika bilder av Anden för att få en aning om hur han verkar och hur han är. Elisabeth använder med förkärlek bilden av elden. Johannes av Korset (1542-1591) talar också om Anden som den levande kärlekslågan som brinner inom oss. Ibland erfar vi Andens verk bara bakifrån som en smärta. Vi vet inte riktigt varför. Det är som en längtan, som en åstundan efter något större och något mer. I grund och botten är det för att befria oss från allt det som kan vara ett hinder för att ta emot Jesus.

Anden är ständigt i verksamhet i oss. Vi märker det i samvetets röst. Vi märker det genom våra djupaste aspirationer och vår längtan. Det är liksom någon som hela tiden inom oss manar oss, öppnar oss och får oss att gå vidare. Vi ser i Bibeln att vi kan erfara Anden på till synes totalt motsatta sätt. Vid pingsten kom Anden som en stormvind som fick allt att vändas upp och ner. Till Elia kom han som en sakta susning. I vårt eget liv kan det vara som en stor omvälvande omvändelse. För andra kan det vara den stilla susningen som hela tiden finns inom oss. Vi är olika. Vissa tar emot Anden mer som den stilla lågan och andra som den fulla elden.

Det viktiga är att försöka förstå att Anden hela tiden är i verksamhet inom oss. Alltsedan vårt dop är Anden, som Ignatius av Antiochia (ca 35-107) säger, som en stilla röst som säger: ”Kom till Fadern”. Återvänd. Vänd om. Vi får ständigt goda impulser och ingivelser. Vi märker det ofta först efteråt. Vi märker att ibland hade vi möjlighet att säga något gott. Vi kunde ha avstått från att ge efter för vårt humör, men hela tiden är vi ett steg efteråt. Ibland kan vi slå huvudet på spiken, men ofta är det först efteråt vi inser, när vi borde ha gjort något gott. Det är viktigt att öva upp oss, så att vi har detta rådrum. Vi skall själva ge oss rådrum, så att vi hinner ta till oss Andens ingivelser. Ibland räcker det att ta ett djupt andetag och andas in Anden. Om någon har varit riktigt oförsämd kan vi tack vare Anden förhindra en dräpande replik. Vi behöver vara medvetna om att vi får impulser och ingivelser från Anden. Det kan vara mycket vardagliga och små ting. Det kan också vara i livets viktigaste ögonblick, när vi måste säga och göra något viktigt och stort. Jesus säger, att när vi dras inför domstolar och

synagogor skall vi få hjälp att svara. Men om vi inte har övat upp oss i de vardagliga tingen, är det kanske inte så stor chans att vi hör Anden, när det verkligen gäller liv och död.

Det är vår dagliga uppgift att låta Anden viska till oss, så att vi kan höra susningarna, de små inspirationerna. Det gäller speciellt om vi tycker att vi har ett ganska händelseöst liv. Vi borstar tänderna på morgonen och på kvällen, och sedan händer det inte mycket mer under dagen. Men det finns hela tiden valsituationer. Någon gång kom någon till bikt och sade att hon alltid var i sitt hem, så hon hann aldrig synda. Det är lätt att vi tänker att vårt liv är så händelseöst. Det händer ingenting, och vi har inga möjligheter att göra varken gott eller ont. Men vi har tid, och vi får tänka efter vad vi använder vår tid till. Sitter vi och bläddrar i tidningar eller läser vi Bibeln? Det är lätt att förspilla sin tid på oviktigheter. Sedan har vi då ingenting att bikta! Vi får öva upp mottagligheten för Andens ingivelser och verkligen säga: ”Kom, Helige Ande”. Idag har jag ett jobbigt möte med min chef som jag är mycket rädd för eller idag skall jag gå till bikt. När det kommer något viktigt är det bra att vara förberedd och be om Andens hjälp. Vi behöver öva upp vår mottaglighet, öppenhet och disponibilitet.

På engelska har man ett mycket vackert adjektiv. Man säger att vi skall vara ”responsive”. Vi skall vara som ett svar. Gud talar genom sin Ande och vi skall svara, eftersom Gud är ständigt sysselsatt med oss och har något att säga. Han ger oss något att göra, men vi sitter i vårt hem och det händer ingenting, eller sitter vi på arbetsplatsen och tycker inte att det händer något i vårt liv. Men det gör det. Livet är fyllt av valmöjligheter. Ibland kan det vara ett mycket viktigt val mellan en svår synd och en stor helighet, men för det mesta är det lite neutralt. Det kan handla om det som är bra och det som är bättre. Vi behöver inse, att det har en betydelse vad vi säger, vad vi gör och hur vi behandlar verkligheten. Här brukar jag ta ett exempel från klostervärlden. Man brukar säga att man kan se om någon har en kallelse genom det sätt som hon eller han har att öppna eller stänga en dörr. I de små sakerna visar det sig mer än vi tror.

Livet är fullt av valsituationer, där vi kan få Andens hjälp att välja i Kristi ljus. Vi kan då se att varje människa jag möter är utsänd av Herren. Det är viktigt vad vi säger och gör och vad vi använder vår tid till. Varje dag är ett spännande äventyr, där vi kan välja fritt. Det finns en mängd val vi kan göra, men vi tänker ofta, att det vi gör går av sig självt. Jag borstar tänderna på morgonen och på kvällen och sedan rullar det bara på. Men borstar jag tänderna till Guds ära eller för att få stomatolleendet? Har jag en ren intention med det jag gör? Är jag vänlig bara för att jag skall få ett arv eller är jag vänlig för att jag vill visa Jesu godhet? Vi måste pröva vår intention bakom det vi gör. Vi behöver Andens ljus och impulser.

Det blir lite lättare om vi förklarar Andens verk genom Jungfru Maria. Jungfru Marias roll i frälsningshistorien är ofta att förklara frälsningen och det som Gud gör på ett djupare plan. Vi talar om Jungfru Marias obefläckade avlelse, som innebär att Maria i förskott har fått del av Kristi frälsningsverk. Det betyder att hon är befriad från arvsynnen. Arvsynnen är ofta det stora hindret för oss. Vi har liksom ett likgiltighetens pansar som gör det svårare för oss att ta emot Andens impulser. Därför säger Johannes av Korset, att tack vare att Maria var befriad från arvsynnen kunde hon följa alla Andens impulser och ingivelser. Anden vill ge oss alla inspiration och impulser, men genom arvsynnen försvåras impulserna. Det spelar kanske inte så stor roll, hur vi förklarar arvsynnen teologiskt, men psykologiskt tror jag, att vi alla är medvetna om, att det finns ett likgiltighetens pansar som gör, att vi inte tycker att det är så viktigt vad vi säger och gör. Vi är avtrubbade i vår förmåga att välja våra ord och handlingar och tror att det inte spelar så stor roll. Men det gör det.

En liten sak kan ändra på allt. Vi kan ibland oroas för ett möte med en människa och undra vad hon skall säga och göra. Så kommer hon och säger: ”tack raring för att jag får komma till dig”, fast vi hade väntat något annat. Eller vi själva har förberett något och får plötsligt impulsen att det istället är något annat vi skall säga eller göra. Vi behöver ha urskillningens gåva. En av Andens viktiga gåvor är att vi kan urskilja vad som är Andens röst i vårt liv. Eftersom vi ständigt bombarderas med olika röster och budskap, kan vi tycka att det är svårt att urskilja vad som är Andens röst. Vi har stor hjälp av att identifiera oss både med Jesus och med Maria i vårt liv för att få deras hjälp att urskilja vad det är Anden vill göra i oss. Elisabeth betonar att Anden vill inta oss, ”så att Ordet liksom blir kött än en gång i min själ”, som hon säger. Jag är så djupt förenad med Kristus som det eviga Ordet, att hans Ord ständigt ekar inom mig. Vi skall bli medvetna om att Jesus är det eviga Ordet. Han talar alltid till oss. Anden hjälper oss att förstå vad Jesus vill med våra liv.

Ibland kan det vara bra att under en reträtt tänka efter under vilka viktiga ögonblick i mitt liv jag har erfärit, att det verkligen var Anden som verkade och fick mig att reagera på det. Vi har alla en andlig historia, en frälsningshistoria. Annars skulle vi inte sitta här den här helgen. Då skulle vi sitta på Casino Cosmopol eller spela bridge. Vad är viktigt i vårt liv och hur har vi erfärit Guds nåd? Det är viktigt att vi också kan förmedla det till människor. I vår tid är den enda evangelisation som egentligen fungerar den som sker från människa till människa. Väckelsemöten och stora manifestationer kan ha sin betydelse, men människor som vill bli katoliker säger ofta att de mött någon, det kan också vara ett helgon eller en mystiker, där Guds handlande har blivit tydligt. Det kan väcka en annan människa att öppna sig för Gud. Det kan vara på ett mycket omvälvande sätt, men det kan också vara en liten detalj som plötsligt visar på Guds omsorg och närhet.

Påven Franciskus är mycket angelägen om att alla döpta skall ta på sig uppdraget att evangelisera. Det gäller att tänka efter hur man skall göra det. Att göra det i sin bekantskapskrets utan att vara påflugen är inte så lätt. Om vi verkligen lyssnar till Andens röst, brukar det visa sig att människor kan ta emot någonting av Guds budskap genom oss. Det kan ske om vi har övertygelsen att vi är ett Guds tempel, att Treenigheten bor i oss, att Guds Ord ekar i oss och att Anden finns där. Vi är rustade, även om vi gör bort oss. Vi kan berätta på jobbet, att vi har varit på reträtt och göra folk lite nyfikna. Vi kan inte behålla trons glädje för oss själva. Det betyder inte att vi i tid och otid skall bolla med bibelcitater, men vi får hitta vårt sätt att låta Anden verka. Då behöver vi öva upp tystnaden, för alla viktiga ord föds ut tystnaden.

I Treenighetsteologin talar man ibland om att det eviga Ordets föds ur den eviga tystnad som Fadern är. Sedan är det Anden som sprider detta Ord och hjälper oss att leva av Guds Ord, så att det blir kött i oss och så att vi kan använda oss av hela Jesu mysterium i vårt liv. Då måste vi först präglas om. Vi måste lära oss att öva upp vår mottaglighet, så att vi kan låta Andens inspirationer förverkligas i vårt liv. Det kan hända att vi ibland misstar oss och misstolkar. Vi behöver våga lita på, att det finns en röst inom oss, samvetets röst, som kan hjälpa oss att fatta rätt beslut. Samtidigt fungerar vi lite olika. Vissa människor har lättare att ta till sig detta. Andra kan vara lite skrupulösa. Vi måste lära känna oss själva och också acceptera våra begränsningar och svagheter och tro att Gud arbetar också genom svagheter och att Gud drar sig till också våra sår. Det finns en bok av författaren Henri Nouwen (1932-1996) som heter ”*The wounded Healer*” (Den sårade Helaren). Jesus själv har blivit sårad på korset för att kunna identifiera sig med våra sår. Vi får i vår tur identifiera våra sår med hans sår. En helande process inleds, när vi ser att det är bara i Jesus som våra djupaste sår kan helas, de sår som vi helst inte vill se i ögonen. Det kan vara sår från barndomen. Allt det vi bär med oss

och som kan göra livet tungt, drar till sig Guds barmhärtighet. Då får vi också ett annat medlidande med andra människors sår, brister och svagheter.

Här kan vi också få hjälp av Jungfru Maria. I den franciskanska traditionen talar man ibland om, att Jungfru Maria på ett speciellt sätt synliggör den Helige Ande. Maximilian Kolbe (1894-1941) säger, att visserligen blev Anden aldrig kött, människa, men i Jungfru Maria blir Andens person och verkan mycket tydliga. Det finns ett andligt släktskap mellan Jungfru Maria och Anden. Maria kan hjälpa oss att förstå hur Anden arbetar, och genom henne kan vi öppna oss för den Helige Ande och hans verk. Elisabeth använder speciellt två beteckningar på Jungfru Maria som kan vara mycket belysande. Hon talar om Maria som *Virgo fidelis* (den trogna Jungfrun) och *Janua coeli* (himlens port). Genom sin jungfruliga trohet till Kristus blir hon den port som hjälper oss att träda in i himlen. Genom vår trofasthet och trohet, som vi kan lära av henne, förbereder vi oss också för det yttersta mötet. Men vi gör det här och nu.

Då är vi tillbaka till Elisabeths älsklingsuttryck, *in Laudem Gloriam* (Gud till pris och ära). Elisabeth kallar sig själv en lovprisning av Guds härlighet. Jag är *Laudem Gloriam*. Hon ser i det sin stora kallelse. Redan här på jorden börjar hon att lovprisa Gud genom allt det hon är. Den Helige Ande hjälper henne och oss att förstå det djupa sambandet mellan livet på jorden och livet i himlen. Här inleder vi vår himmelska karriär. Genom dopet har vi redan fått del av Guds eviga liv som ett litet frö, som skall växa och förvandla oss, så att vi mer och mer lever i lovprisning och förhärligande av Gud. Vi är en *homo liturgicus* (en liturgisk varelse), som genom allting vill förhärliga Gud. Elisabeth säger, att allt som sker, varje större eller mindre händelse, varje lidande liksom varje glädje, är ett sakrament som ger henne Gud. Vi får ha en sakramental syn på hela tillvaron. Det som sker, alla möten, det goda och det smärtsamma, ja, allt pekar vidare på Gud och har med honom att göra. Det väcker oss att tillbe och lovsjunga honom.

En mycket viktig aspekt som egentligen hela den katolska spiritualiteten betonar, är den allmänna sakramentaliteten, att världen är skapad av Gud, att Skaparen är närvarande, fördold för våra ögon men likafullt verksam i sin skapelse. Allt skapat pekar på Skaparen. Allt det som sker, allt det vi är med om har med honom att göra. När Gud själv blir människa i Jesus Kristus och stiger ner i sin skapelse blir det ännu tydligare. Det blir speciellt utkristalliserat i de sju sakramenten, men det vilar på den allmänna sakramentaliteten, som innebär att hela vårt liv är som ett tecken som pekar vidare. Ett sakrament är ett synligt tecken på osynlig nåd. Det synliga pekar på det osynliga. Skapelsen pekar på Gud. Det finns ett samband med allt det som sker här på jorden och det osynliga. Vi kan möta Gud, tjäna, lovsjunga och efterfölja honom på så många olika sätt. Då öppnar sig oändligt många möjligheter. Den Helige Andes stora uppgift är att väcka oss och skaka om oss, så att vi ser, hör och förstår, att i minsta lilla sak kan det finnas något stort mysterium dolt.

När Elisabeth talar om Anden som en förtärande eld, antyder hon också att elden kan bränna oss. Det kan göra ont. I sitt eget liv, som blev mycket kort, fick Elisabeth bära ett stort lidande genom Addisons sjukdom, en slags tuberkulos som var mycket smärtsam. Hennes inlevelse i Kristi kors och mysterium blev den yttersta prövningen för henne. Vi får också dela något av Kristi kors. Det finns där, och vi erfar det på olika sätt. Det viktiga är inte lidandets intensitet men vilken intention vi har. Vi får i lidandet se Jesu sårade anlete. I vår domkyrka i Stockholm har man nu satt upp en tavla med Jesu sårade anlete. När man står vid altaret ser man en tavla av Erik Olsson som föreställer Kristi sårade anlete. De som sitter i kyrkan ser det inte, men prästen ser det hela tiden för att påminnas om att när han firar mässan är det ett deltagande i Kristi korsoffer. Prästen står i ögonhöjd och får liksom se Jesus i ögonen.

Det lidande vi kan undvika och undgå skall vi undvika. Men livet rymmer alltid oundvikliga lidanden, och då måste vi se det som ett sakrament på Jesu frälsande verk, att vi inte är utlämnade och övergivna. Han är med oss. Det är likadant när vi ber korsvägen under fastetiden och den smärtorika rosenkransen. Vi lider inte bara med Jesus utan i Jesus. Vi ser det allra tydligast i Maria vid korsets fot. På svenska har vi ordet medlidande, men vi har inte ordet i-lidande. Vi talar om empati som egentligen är att lida i. Vi står inte utanför och tittar på som åskådare.

Nutidens stora frestelse är att vara åskådare till livet. Vi ser horribla följder av det vid trafikolyckor, när man står och ser på, filmar och hindrar räddningspersonalen att komma fram. Vi är så vana vid att sitta och titta på en skärm, en TV-skärm eller en internet-skärm, att vi tror att allting bara är att titta på, att vara åskådare istället för att vara medagerande och medaktörer. Så kan det också bli med lidandet. Man frossar i skjutningar och ser hur människor plågas. Man diskuterar om det är bra att visa allt detta lidande. Risken är att det kan bli underhållning. Man visar oss svälten i Afrika eller ett koncentrationsläger, och sedan är det en revy där man hoppar omkring och viftar med benen. Allting blir likgiltigt. Det blir underhållning. Vi sitter och tittar på, när livet rullar förbi. Folk ingriper inte då någon misshandlas på bussen. Då tar de fram sina mobiler men ringer inte till polisen utan filmar istället. Det finns en tendens i vår tid att bli åskådare, att bara titta på. Man vill få en fin bild av en våldtäkt. Det finns en tendens att se på och vara åskådare till allt det som sker. Då blir det en total kontrast när vi talar om Maria vid korsets fot som lider i sin Son. Vid en dödsbädd till en anhörig eller ett svårt sjukt barn, lider vi i någon och inte bara med. I-lidande är något som saknas i en tid, där man bara tittar på och är åskådare. Det är viktigt att leva sig in i andras lidande. Vi får inte drunkna i lidandet. Det är naturligtvis för någon som ständigt arbetar med lidande människor svårt att hålla balansen mellan ett äkta ilande eller att drunkna och gå under. Här är vi olika.

Jag vill gärna införa också ett annat ord, ordet i-varo. Vi har orden frånvaro, närvaro och tillvaro. Men vi har inte ordet i-varo. Treenigheten har i-varo i oss. Den treenige Guden bor i oss genom nåden. Elisabeth sammanfattar och säger: ”Gud i mig och jag i honom, det är mitt liv”. Gud lever i mig genom dopet, och jag försöker under hela mitt liv att leva i honom: Här passar verkligen ordet i-varo. Det blir genom Andens hjälp mer intensivt att tala om i-lidande och i-varo än att bara tala om medlidande eller om att vara med. Vi ser i den Allraheligaste Treenigheten att de gudomliga personerna lever i varandra, det man kallar *perichoresis* på grekiska, att de förflyttas in i varandra. Människor som älskar varandra drömmer om att komma varandra så nära att de går in i varandra. Vi kan inte göra det på samma sätt som de gudomliga personerna som är ett till naturen men tre till personerna. Vi tror att vi en gång i evigheten skall komma Gud så nära, att vi får se honom sådan han är, att vi får leva helt i honom. Här nere är det fortfarande något av ett avstånd, men det är samtidigt en längtan, en dröm efter att komma Gud ännu närmare, att vara ännu mer indragen i hans liv. Det lilla ordet i-varo uttrycker något som finns tillfullo i Gud, där de gudomliga personerna lever i varandra. Vi kan mer och mer öva upp i-varon här på jorden, men det fulla förverkligandet väntar oss på andra sidan. Samtidigt får vi inte ge upp utan säga, att vi verkligen vill träda in i Herren, att vi vill bli kvar i honom eftersom han lever i oss.

Den sista lilla meningen kan sammanfatta hela Elisabeth av Treenighetens budskap, ”Gud i mig, jag i honom”. Det första är nåden, gåvan. Genom mitt dop är jag bebodd av Gud. Jag är inte tom och ihållig inom mig, säger Teresa av Avila, för Gud lever i mig. Jag kan känna mig

tom. Människor säger ofta att de känner sig tomma, något som kan vara bra, för då kan de bli uppfyllda av Gud. Känner de sig uppfyllda får han inte plats. Vi kan se på tomhet från två håll, som tomhet från något eller tomhet för något. Tomhetskänslan har ett stort budskap. Ingenting utom Gud kan till fullo tillfredsställa oss. Jag kan spela bridge eller vara på golfbanan hela dagen. Jag kan titta på min mobil från morgon till kväll, men det kan inte fylla mig, för det kan bara Gud. Sedan kan det hända att jag ibland sätter mig och spelar bridge eller golf en stund, men om det blir någonting annat än Gud som fyller mig helt, då kommer tomhetskänslan och jag vill ha mer och mer av något som aldrig kan fylla min längtan.

Det är det som konsumismen bygger på, den ideologi som ofta präglar vårt samhälle utan att vi riktigt har tänkt på det. Vi ser då på tillvaron som något vi skall konsumera. Vi konsumerar varor, tjänster och underhållning. Då är risken att vi också konsumerar människor. De finns bara till för att tillfredsställa oss ett ögonblick, och sedan kastar vi dem åt sidan och vill ha något annat och häftigare. Konsumismen skapar ett ständigt missnöje. Det finns alltid något bättre. Man vill ha ny bil eller ett nytt semester mål.

Då måste vi höja varningsflaggan också på det andliga planet, för även där kan vi konsumera. Nu har jag varit på en reträtt och snart skall jag åka på en annan reträtt. Nu skall jag läsa den och den boken. Vi måste vara medvetna om, att vi alla kan bli frestade att konsumera också andlighet. Allt har att göra med vår intention. Är det Gud jag vill behaga, glädja och lovsjunga, eller är det mina andliga behov jag vill tillfredsställa? Här behövs verkligen en urskillning. Jesus har varnat oss för fariséernas frestelse, som kan smyga sig in. Det är lätt att ta över världens mönster utan att vi märker det.

Återigen vi får lita på att den Helige Ande ständigt arbetar inom oss och väcker oss på nytt, när vi hotar att gå ut på hal is. Vi är ständigt föremål för Guds oändliga barmhärtighet. Vi måste då lära oss att lyssna, känna igen och ta till oss. Vi måste medvetet rena vår intention, försaka oss, ja, ta till oss hela den asketiska delen av det kristna livet som vi ofta har svårt för. Vi skall efterfölja en korsfäst Herre, ta på oss det lidande vi inte kan undgå och stå ut med de små förtretligheterna. Det kan vara småsaker som avgör det stora i vårt liv. Vi måste våga lita på att vi ständigt är föremål för Faderns barmhärtiga kärlek. Vi är ständigt infogade i den djupa föreningen med Kristus, och den Helige Ande är ständigt verksam med sin förtärande eld. Vi erfar det inte alltid som behagligt, trevligt och mysigt. Ibland kan vi känna en tomhet och ibland känner vi inte någonting alls. Vi måste lära oss att lita på den sakta susningen, den svaga men bestämda rösten: Kom till Fadern, efterfölj mig. Vi ber återigen med Elisabeths egna ord om nåden att verkligen förbli ständigt öppna för allt det Gud vill ge oss.

O du, o min Fader, böj dig ned över din ringa skapade varelse. Se i henne inte något annat än din älskade Son, i vilken du har allt ditt behag. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Då är vi framme vid vår sista station på resan genom livet tillsammans med Elisabeth av Treenigheten. Vi ber med henne.

"O mina "Tre", mitt allt, min salighet, oändliga Ensamhet, Omätlighet där jag förlorar mig själv, såsom ett byte överlämnar jag mig åt dig. Dölj dig i mig, så att också jag blir dold i dig, i väntan på den dag, då jag i ditt ljus skall få skåda din storhets omätliga djup!" I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Man brukar säga att en reträtt får man aldrig avsluta. Den skall mynna ut i vardagens vanliga liv. Därför gäller det att kunna översätta de högtidliga, fromma ord som Elisabeth har gett oss till det vardagliga, lite enahanda och halvtråkiga liv vi lever. Att göra det kan vara en stor svårighet, när vi lämnar tystnadens och tillbedjans miljö här och kommer ut i det vanliga livet, där vi överöses med allt slags intryck som gör att vi mycket lätt splittras. Därför är det viktigt att komma ihåg, att vi inom oss bär den treeniga, gudomliga verkligheten. Vi är bebodda och inte tomma och ihåliga inombords. Gud lever alltid i oss. Det är som Elisabeth säger: ”Gud i mig och jag i honom”. Genom allt vad jag är, gör, tänker och säger, oavsett vad det är, kan jag förhärliga Gud, och det är lika naturligt för mig som att andas. Elisabeth säger: ”man finner Gud både när man tvättar och när man ber. Det är honom som man finner överallt. Man lever honom och man andas honom”. Genom dopet är vi så djupt förenade med Gud, att vi inte kan skaka av oss honom vare sig vi vill eller ej. I traditionen har man uttryckt detta på mycket olika sätt. Den engelske diktaren Francis Thompson (1859-1907) talar om *The Hound of Heaven*, jakthunden, som alltid är oss på spåret. Det finns otaliga sätt att uttrycka denna sanning om vår samhörighet med Gud.

Det som betyder något är att vi verkligen lever av vår samhörighet med Gud och förverkligar det genom vårt liv oavsett vilken uppgift vi har i detta livet, för detta är något för alla döpta. Elisabeth av Treenighetens budskap är att alla döpta är kallade till detta djupa liv i Treenigheten. Det är intressant, att hon skriver nästan bara till lekmän och försöker hjälpa dem, oavsett hur deras livssituation är att se, att de kan bli kvar i ständig kontakt med Gud. ”Att leva ständigt i kontakt med Gud kan man bara”, säger hon ”om man offerar och försakar sig själv fullständigt”. Söker vi hela tiden vårt eget självförverkligande, våra egna känslor, vårt eget behag, då yttrar det sig både i vårt förhållande till Gud och till nästan. Då blir det inte lätt att bli kvar i den ständiga föreningen med Gud, eftersom det inte är frågan om något man upplever och erfar på samma sätt som andra känsloupplevelser.

En av svårigheterna för oss är att vi är så beroende av hur det vi är med om känns. Om man frågar er hur det känns att var på reträtt, svarar ni kanske att det inte alls känns. Det är bara att vara där som en stum oxe, som Teresa av Avila säger. Vi måste frigöra oss från självbespeglning. Ett av de stora hindren i bönen är att vi hela tiden tittar på oss själva när vi ber och vill se om bönen funkar. Likadant är det i det vanliga livet. Vi fastnar i intryck och undrar vad man tycker om oss. Vi tittar ofta mer på oss själva än på ett du. Elisabeth vill hjälpa oss att se, att eftersom vi är helt riktade mot ett Du, mot Gud, får vi också ett helt annat förhållningssätt gentemot människorna, mot tillvaron. Vi kan liksom se tillsammans med Gud på dem vi möter.

Då måste vi också böttna i det som Elisabeth försökte lära oss, i vår egen värdighet och skönhet. ”Jag ber att Treenigheten skall kunna återspeglas i mig som i en kristall. Den heliga Treenigheten älskar att så betrakta sin skönhet i en själ”. Det räcker för oss att veta, att vi har denna skönhet och värdighet och att Gud älskar att se något av sig själv i oss. Vi behöver inte känna efter eller tänka efter hur man uppfattar oss. Vår värdighet är något som bara är nåd. Det är inte någon prestation, något vi har åstadkommit, utan bara genom att vara till, skapade till Guds avbild, har vi fått en värdighet och skönhet, som vi måste bejaka. Då får vi också en helt annan relation, både till Gud och till vår nästa. Då ser vi också skönheten i de andra.

Elisabeth uppmanar oss att tillbe Treenigheten i vår nästa. Det är lite ovanligt för oss att se på den människa vi möter som en slags monstrans där Gud lever. Elisabeth ger ett exempel, när hon skriver till sin syster. Som många människor ute i samhället skrev hennes syster till

system, nunnan, och beklagade sig lite hur svårt det var att leva i bön ute i samhället. Då skrev Elisabeth, att hon har ju två små flickor som hon tar hand om. Medan hon ägnar sin tid och sin kärlek åt dem kan hon tillbe Treenigheten i dem. Det är ett lite ovanligt perspektiv, och faktiskt är det lite svårare i vår nordiska mentalitet att se Gud i vår nästa. För oss är det lättare att se Gud i naturen. Varje kultur har sitt sätt och sin nådegåva. I vår kulturkrets går folk hellre ut i naturen än i kyrkan. Man finner något djupt i naturen. Det får vi också se som en nådegåva.

När mina medbröder från Belgien kom till Sverige och skulle lära sig de svenska psalmerna, blev de förvånade över att de mest handlade om fåglar, berg och bäckar men inte så mycket om Gud. Efter några år kunde de förstå, att det är så man på ett nordiskt sätt erfar naturen och Gud. I andra kulturer har man mycket lättare att se Gud i sin nästa. I Sydeuropa har man inget problem att se Gud i människomassorna på piazzan och på playan. För oss är det svårt att se Gud i vår nästa. Därför upplever vi ofta människor som störningsmoment. På Berget i Rättvik har de i kapellet små bås där människor sitter, för att man inte skall störa varandra. Det är typiskt nordiskt att tänka så. Det sker i all välmening, för vi blir störda också under en reträtt. Men vi kan då vända störningsmomentet till en väckarklocka. Det typiska exemplet är barn som skriker i kyrkorna. Om vi istället ser deras skrik som en lovsång, blir vi lite mindre störda än om vi ser det som ouppfostrade barn och dåliga föräldrar.

Det faller oss inte så naturligt att tillbe Gud i vår nästa, men hela gemenskapslivet i ett kloster och i en församling bygger på att vi förmedlar Guds verklighet till varandra. Även den som går oss på nerverna är delaktig i det som Johannes av Korset säger, att man skall betrakta alla de andra bröderna i klostret som hantverkare som håller på att utmejsla Jesu bild i oss. Det kan vara med hammare eller sandpapper. Vissa kan vara mycket direkta och påträngande och andra lite mer finurliga. Det låter kanske lite cyniskt, men i grund och botten kan det hjälpa oss, för vi människor kommer alltid att såra varandra med eller utan vilja. Vi kommer alltid att trampa varandra på fötterna, gå varandra på nerverna och såra varandra, speciellt dem som står oss nära, i en familj, klosterkommunitet eller församling. Gud använder andra människor för att finslipa oss, även om det kanske inte är vad de tänker på när de sårar oss. Om vi försöker se på verkligheten med Guds ögon kan många svårigheter och konflikter undvikas. Om vi verkligen tror på Guds försyn, tror vi att Gud använder allt för att vi skall bli finslipade. Det gäller motgångar, kritik och även orättvisor. Hur vi än lever och vad vi än vill, kommer vi att såra varandra. Vi kommer att erfara mänskliga orättvisor och aggressivitet, men vi får våga tro att Gud kan använda detta för vårt bästa.

Man berättar om Johannes av Korset, att när han skulle dö fick han välja mellan att åka till en gemenskap där han var mycket omtyckt och en där man inte tyckte om honom. Han valde det kloster där man inte ville veta av honom. Efter en tid förändrades dock situationen till det bättre. När vi verkligen växer in i den djupa föreningen med den levande Guden och litar på att han ständigt ser på oss och gläder sig över att vi återspeglar hans härlighet, kan vi finna en fasthet i oss själva oberoende av våra kvaliteter, mentaliteter, temperament och egenskaper. Vi har en oändlig värdighet och härlighet i oss själva utan att fördenskuil upphöja oss själva. Det är ödmjukhet att veta, att det som är fint och vackert i mig kommer från Gud. Det är en gåva. Det är inte något jag själv har presterat och åstadkommit, men jag får vila i det. Då kan vi också hantera motgångar, svårigheter och kritik. Vi blir inte riktigt lika sårade när man går oss emot, eftersom vi vet att i Gud har vi vår styrka. Han lever i mig och jag i honom. På det sättet får livet en helt annan atmosfär och klang.

Elisabeth skriver att hon ”är omgiven av en gudomlig atmosfär i vilken hon andas. Jag känner så mycket kärlek vila över min själ. Det är som en ocean där jag sjunker, där jag tappar fotfästet”. Mer och mer kan vi överlåta oss till Gud och kasta oss i hans armar, eftersom vi vet att vi är älskade och efterlängtrade. När vi älskar honom förmår allt det yttre inte ta bort uppmärksamheten från Mästaren. Det finns en djupare uppmärksamhet, hjärtats uppmärksamhet som hela tiden tillhör den Älskade, även om den mentala uppmärksamheten kan syssla med allt möjligt, med data och allt det vi gör. Om vi går ut och handlar, åker motorcykel eller åker buss, spelar ingen roll, för hjärtats djupa uppmärksamhet är alltid till för den Älskade. Det kan vi likna vid vårt förhållande till de människor som vi verkligen älskar. De är alltid närvarande för oss, även när vi inte tänker på dem med våra tankar. Gud är inte bara en tänkt Gud. Han är en levande Gud. Även om tankar och känslor inte uppfylls av honom, så har vi på hjärtats nivå en ständig kontakt. Att bevara den kontakten under det vanliga, vardagliga livet är möjligt. Vår svårighet är att vi hela tiden vill känna efter om vi är uppmärksamma på Gud eller om vi bara tänker på budgeten eller hushållskassan. Det kan vi aldrig riktigt veta, och det är mycket viktigt att komma ihåg att det är så. Jag kan aldrig bokföra en vinst och säga, att nu har jag varit på reträtt och då förväntar jag mig att jag skall kunna det här med hjärtats uppmärksamhet. Så fungerar det för den människa som hela tiden vill se resultat, men här är det ett slags icke-vetande.

Därför använder Elisabeth ett ord på latin, *nescivi* (jag vet inte). Ordet går tillbaka på Höga Visan. På kunskapens och intellektets nivå kan vi veta, men här är det en annan nivå, trons, hoppets och kärlekens nivå, den teologala nivån, där vi är övertygade om att det är så. Vi kan inte analysera oss själva och säga, att vi har lärt oss att be på denna nivå. Ingen av oss kan säga att vi kan be, men genom Guds nåd får vi dela Sonens bön. Jag får med Jesus säga Fader Vår. Jag får ta till mig den verkligheten och dela den, men det är ingenting jag kan prestera. Det är svårt för den gamla människan att ta till sig det, för hon vill precis veta, kunna och göra allt. På görats plan kan människan allt. Hon kan åka till månen och till Mars. Hon kan fördärva hela skapelsen och spränga den i luften. Men det är viktigt att vi satsar mer på den andra nivån, där vi ser vår oförmåga och fattigdom och låter Gud styra vår tillvaro. Vi behöver ha tillit till att om Gud lever i oss, om han hela tiden ger oss vår existens, värdighet och skönhet, då lär vi också efterhand att leva till hans ära och förhålliga honom.

Elisabeth ser som sin livsmening att vara en lovprisning av Guds härlighet, *in Laudem Gloriam*. Det är ett citat från Paulus i Efesierbrevet. Det som Elisabeth skriver är nästan allt material från Skriften, framförallt från Paulus och Johannes. Hon har bearbetat det och uttrycker det på sitt sätt. Det är inget nytt hon hittar på, utan hon har levt sig in så i Bibelns värld att det har blivit kött och blod i henne. Elisabeth av Treenigheten är också ett mycket ekumeniskt helgon, eftersom hela hennes budskap bygger på att ta till sig Bibelns budskap och leva av det, uttryckt med egna ord och tankar, men hela tiden utifrån uppenbarelsen. Hon återkommer ständigt till, att vi är utkorade och förutbestämda till att vara en lovprisning av Guds härlighet i all evighet. Vi är skapade för att vi här och nu och sedan i all evighet skall kunna upphöja, förhålliga och lovsjunga Gud. Man har ibland sagt att Elisabeth av Treenigheten är det katolska svaret på Calvin (1509-1564), som talar om predestinationen på ett mindre hoppfullt sätt, medan hon mycket starkt betonar att från Guds sida är vi alla förutbestämda, utkorade för att förhålliga honom genom vår blotta existens. Vi måste naturligtvis också ta till oss detta, försöka förverkliga det genom vårt liv i alla dess aspekter. Ser vi det som grundtonen i vårt liv, säger hon, då kan det förverkligas var vi än lever.

Elisabeth växte upp med en mycket krävande mor, en officersänka, som gjorde allt vad hon kunde för att uppfostra henne till att bli den ideala officershustrun. Det var inte lätt för

mamman att se, att hennes dotter inte alls ville bli officershustru utan istället nunna. Efter ett tag accepterade mamman detta. Som vi sagt hade Elisabeth också ett koleriskt temperament. Det kan vara bra att komma ihåg, att om man vill leva i kloster spelar det inte så stor roll om man är mer den koleriska eller den lugna typen eller vilket temperament man än har, eftersom varje person utifrån sin förutsättning kan leva sitt liv till Guds ära för att behaga Gud, för att prisa honom. Elisabeth säger: ”att vara medlem i Guds familj betyder för mig att leva i den rofyllda Treenighetens sköte i mitt innerstas djup av avgrund, i den inre samlingens obetvingliga borg”. Inom oss har vi, med Teresa av Avilas ord, en inre borg, en inre boning där den treenige Guden bor. Vi behöver upptäcka att vi har detta inre djup, denna inre gäst. Det kan förändra vårt liv att veta att Gud inte är långt borta. Han är inte fjärran som vi ofta tror, utan han är oss närmare än vi är oss själva. Vi kan alltid där finna en djup frid bortom känslornas nivå. Det hjälper oss att hantera livets alla händelser. Elisabeth säger att allt som sker, varje mindre eller större händelse, varje lidande liksom varje glädje, är ett sakrament som ger henne Gud. Vi har talat om den allmänna sakramentaliteten, som innebär att man ser på hela tillvaron som fylld av synliga tecken på den osynlige Guden.

Vi kommer nu fram till lidandet. Hur vi än vrider och vänder på tillvaron, så finns det ett moment av lidande. Det kan vi aldrig förklara, utan det är ett mysterium. För många människor är det hindret för Gud. Man har nyligen haft ett samtal i S:t Eugenia mellan kyrkoherden och rabbinen om Auschwitz. Då formulerades en slutsats av rabbinen Ute Steyer som sade, att hur vi än ser på Auschwitz kan vi inte säga att det är Guds fel. Som troende, vare sig vi är judar eller kristna, kan vi inte säga att ett lidande, en förföljelse, hur hemskt det än är, är orsakat av Gud. Tvärtom. Men eftersom vi lever i en värld som är sårad av synd, där människan har fått sin frihet i en autonom värld, vet vi att lidandet finns där. Guds svar på detta är att dela det, stiga ner, bli människa och erfara lidandet och ta udden av synden, döden och lidandet. Samtidigt vet vi att när lidandet väl drabbar oss, drabbas vi verkligen av det, även om vi vet att Jesus är med, även om vi vet att det inte kommer direkt från honom. Det är då vi måste lära oss att hantera en sådan situation.

Här har Elisabeth också något som kan hjälpa oss i och med att hon starkt betonar Jungfru Marias roll i lidandet. Maria stod vid Jesu kors. Hon var med Jesus, och hon är också med oss och hjälper oss att gå igenom det som är för tungt för oss att bära ensamma. Ett lidande som är delat är alltid lite lättare än det ensamma lidandet. Om någon sitter vid vår dödsbädd underlättar det och hjälper. Det tar inte bort lidandet, men det får en annan färg och klang. I vår mänskliga existens ingår någon form av oundvikligt lidande. Det är mycket olika för olika människor. Det finns ingen handbok i lidande, där vi alla kan få de råd vi behöver, eftersom lidandet är en existentiell prövning av varje människas innersta. Viktor Frankl (1905-1997) sade, att vissa gick in i koncentrationslägret med Fader Vår eller Kaddish på sina läppar. För dem blev det annorlunda än för dem som inte hade denna bön, denna tillit.

Även om vi är kristna är det olika hur lidandet blir för oss. Det har skildrats mycket tydligt i operan om karmelitsystrarna, som ofta visats i Sverige. Det är en mycket katolsk opera. Där finns något som talar till människor, även i vår sekulära omgivning. I operan visas en grupp nunnor som fängslas under franska revolutionen. Det bygger på en autentisk avrättning av en klosterkommunitet av karmelitsystrar. Också Birgittasystrarna hade en kommunitet som blev avrättad under franska revolutionen. Det är typiskt för alla diktatorer att anse att de kontemplativa klostren är farliga. Man skulle tro att de betraktades som ofarliga, eftersom man där bara sitter och ber. Även Hitler stängde en mängd kloster, eftersom ett kloster är en levande anklagelse mot allt som är orätt.

Systrarna fängslades. En av systrarna, som hette Blanche av Kristi dödsångest, var en mer romantiserad figur. Hon var en liten novis som drog sig undan, medan de andra fördes till fängelset för att rannsakas. Sedan blev de dömda till döden och skulle avrättas i Compiègne. Slutscenen skildras mycket dramatiskt i operan. En efter en går systrarna upp och giljotinen faller. Medan de går sjunger de Salve Regina, och till slut hör man inte längre någon röst. Då hör man i folkmassan någon som stämmer upp Salve Regina. Det är novisen Blanche, som tidigare hade varit rädd för allting. Hon fick nu styrkan att i ett så dramatiskt ögonblick stämna upp sin sång.

Här ser vi hur olika man kan hantera ett lidande. För vissa kan de små sakerna, de små nålstyggen vara mycket svåra. Men ett riktigt stort och svårt lidande kan man bära och tvärtom. Man berättar också att innan systrarna fängslades, låg priorinnan för döden. Hon var typexempel på en stark obetvinglig kvinna som hade bemästrat alla svårigheter. Men när hon skulle dö, fick hon plötsligt en väldig dödsångest, så att hela klostret ekade av hennes dödsskrik. Då förklarar författaren efteråt att de bytte död. Den starka priorinnan tog på sig den svaga novisens död. Det är ett uttryck för de heligas gemenskap, där vi får dela de heligas död och också deras godhet, dygd, kraft. Vi kan bära varandra genom det vi själva inte klarar av. Någon är stark på ett område och en annan inte.

Många föräldrar lider av att deras barn har lämnat Kyrkan och Kristus. Det är en mycket vanlig erfarenhet i våra församlingar. För föräldrarna är det en stor sorg. För vissa har det också blivit anledning att säga, att då får de tro för sin dotter eller son. De får stå där för dem. För Guds skull bär de dem. Det är en ställföreträdande tro och kärlek. Det kan man naturligtvis diskutera, eftersom varje människa är unik, men vi får dela varandras bördor. Vi får dela varandras fattigdom, och vi får stå inför Gud också för de andra. Det ingår i vår kallelse att vi på ett ställföreträdande sätt står där för andras skull. Till karmelitsystrarna ringer det ofta folk och ber om bön. Många säger, att de själva inte är religiösa, men de vill att man skall be för deras släktingar. Man har alltid sett på det gudsvigda livet som ett ställföreträdande liv för hela gemenskapen. Man är inte bara där för sin egen skull, utan man är där för alla dem som inte orkar med, för dem som kanske har svalnat i sin tro och frestas på olika sätt.

Då får kallelsen att vara en lovprisning till Guds härlighet en ställföreträdande betydelse, något som är mycket viktigt i en sekulär värld. De flesta vi känner har ingen aning om Gud, Kyrkan och tron. Vi får också sjunga Guds lov för deras skull och i deras namn. Faktiskt är det något som ibland kan tala till våra icke-troende vänner. Någon säger: ”Du kan väl tända ett ljus för mig, när du går till kyrkan. Jag tror inte på Gud, men tänd i alla fall”. Någon annan säger: ”Skall du nu åka till klostret igen? Jag åker till någon nattklubb istället, men åk du och ha det trevligt där, så har jag trevligt på mitt sätt”. Vi möter olika attityder men också en hemlig längtan och ibland en hemlig avund. ”Det kunde vara bra att ha en tro. Då skulle jag klara mig bättre, men det är för jobbigt, jag gör det inte”. Det finns något dubbelt i människor.

När det går upp för oss att vi står i lovprisning och tillbedjan inför Gud och att vi bär med oss en massa människor som vi tycker om och älskar men som inte förstår någonting av det här, får det också en förebedjande betydelse. Man talar ibland om att det finns ett slags kontemplativ förbön. Det är många människor som ber om bön. Vissa skriver då långa listor med namn på personer som man skall be för. Det kan vara fint och bra, men ibland är det kanske enklare att bädda ner de här personerna i sitt hjärta och gå till Gud med dem. Om vi tänker hela tiden på dem blir det mycket lätt att vi bara tänker på de här människorna och deras problem istället för att be. Vill vi verkligen stå på ett ställföreträdande sätt inför Gud för

de andras skull, får vi också en ytterligare intention och motivation. Vi behöver alltid motiveras för detta. Vi behöver ha en djup och ren intention. Den kan ibland försvagas. Men vi kan bli medvetna om att det är inte bara för vår skull utan att det är för världens skull, för alla de människor som behöver Gud som vi står där i tillbedjan.

Här ser vi att Elisabeths kallelse går över från tid till evighet. Hon talar mycket om att vi är förutbestämda till att i all evighet lovsjunga Gud tillsammans med alla änglar och helgon och att vi får ta ut lovsången i förskott redan nu. Vi övar in evigheten genom vår bön. Då blir dödens övergång inte så svår och bitter, utan vi flyttar bara över vår verksamhet från jorden till himlen. Här nere har vi börjat att lovsjunga och förhårliga Gud, inte bara i liturgin utan också genom vardagslivets händelser. Sedan flyttar vi över till den definitiva boningen. Det är redan igång, och genom dopet har vi redan fått del av Guds eviga liv. Mer och mer kan vi bli tagna i besittning. Treenigheten är vår boning. Där hör vi hemma. Där har vi vårt fadershus som vi aldrig bör lämna. Elisabeth kan hjälpa oss både med livet, lidandet, döden och evigheten.

Som vi sagt talade Elisabeth om Jungfru Maria som *Janua caeli*, porten till himlen. Det går ihop med bilden av Maria som den smärtorika, som står vid Jesu fot. Det är ett tema som slår an i Sverige. Ofta spelar man *Stabat Mater* i musikgudstjänster som är mycket populära i Sverige. Det är många kompositörer som har satt musik till bilden av Maria vid korsets fot. Modern vid korsets fot är någonting som människor i vår tid kan ta till sig. Under medeltiden var Stockholm en helig stad, dit man vallfärdade till bilden av Heliga Lösen i dominikankyrkan i gamla sta'n. Det är en bild där Jesus togs ner från korset och lades i Marias knä, en slags pietà. Det var en oerhört älskad nådebild. Den förstördes vid reformationen, men den finns kvar i form av ett sigillavtryck. Nu finns moderna avbildningar både i vår domkyrka och i Ansgarskapellet i Högalidskyrkan, där Einar Forseth (1892-1988) har gjort en bild av korsnedtagningen. Det återspeglar Marias betydelse som den som är med vid korset, som är med i lidandet och som står kvar när alla andra försvinner. Därför betonar Elisabeth mycket starkt Marias betydelse i lidandet. Elisabeth hade själv en mycket svår sjukdom, Addisons sjukdom, en slags tuberkulos, som bröt ner henne. Till slut kunde hon bara suga på en karamell eller en liten chokladbit för att få i sig någon näring, eftersom inälvorna var i upplösning. Elisabeth var medveten om att Maria stod vid hennes sida liksom hon stod vid Jesu sida. Maria säger ingenting men hon är med. För många är det oerhört viktigt att någon är med vid dödsbädden. Även om ingen synlig människa är där, får vi tro att Maria är med och att hon just därför blir porten till himlen, den som slussar över oss, så att vi kan gå med den korsfäste och döde Jesus in i uppståndelsens nya liv. Elisabeth skriver så om sitt uppdrag i himlen: "Jag tror att min uppgift i himlen kommer att bli att påverka själarna genom att hjälpa dem att befria sig och hålla sig intill Gud med en helt enkel och kärleksfull uppmärksamhet och bevara dem i en stor inre tystnad, så att Gud kan sätta sin prägel på dem och förvandla dem till sig". Det Elisabeth gjorde här på jorden vill hon göra också i himlen. Hon vill hjälpa människor att bli kvar i kärleksfull uppmärksamhet på trons, hoppets och kärlekens nivå och på så sätt ständigt leva i Gud vad de än gör och bli kvar i honom. Ett av evangelisten Johannes' viktigaste ord är ordet *menein* (bli kvar). Bli kvar i mig, säger Jesus gång på gång, så blir jag kvar i er.

Ska vi sammanfatta Elisabeth ännu mer skulle vi kunna säga att det är att "bli kvar". Gud är kvar i oss, och vi är kvar i honom. Då förändras allt steg för steg. Då förenklas vårt liv. Det fördjupas. Det gäller också våra relationer till andra människor, eftersom vi då ser Gud i dem och vill hjälpa dem att ta emot honom ännu mer. Packa ner det lilla ordet "bli kvar" i resväskan! Det får plats och det kan sammanfatta allt. Om det blir kvar kan något väsentligt i

oss verkligen bli kvar: Gud själv, som vill bli kvar i oss. Frågan är om vi vill bli kvar i honom. Det vill vi säkert, men vi glömmer det, och därför behöver vi påminnas. Så packa ner detta ord i väskan eller i hjärtat eller på båda ställena, så kan det hjälpa er att komma ihåg vilken värdighet och skönhet vi har fått av Gud, hur nära han är oss och hur mycket han vill ge, men också hur mycket han förväntar sig av oss och hur mycket vi kan ge honom och ge till människorna, till världen, om vi blir kvar i honom. Vi ber till sist.

Herre, Jesus Kristus, du sänder ut oss för att vi skall fortsätta att leva till din ära, till lov och pris av den heliga Treenigheten. Hjälp oss att bli kvar i denna värdighet och uppgift mitt under vardagens alla sysslor, problem och utmaningar, så att vi verkligen kan finna vår glädje och frid i den värdighet du har givit oss och så också hjälpa vår nästa att se att också hon genom sitt dop är denna underbara kristall där den heliga Treenigheten bor. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.